

Gabriel Bibiloni

Catedràtic de Llengua Catalana a la Universitat de les Illes Balears

De tot el conjunt català, les Illes Balears constitueixen la regió administrativa amb un major percentatge de persones que parlen habitualment en català o capaces d'expressar-se en aquesta llengua i, alhora, una zona on la llengua catalana es troba en un equilibri cada vegada més precari.

Per a entendre-ho cal tenir en compte que, amb el temps, la societat illenca tradicional s'havia acomodada a la situació diglòssica –permeteu-me d'usar encara aquest terme, ara justament arraconat, per a referir-me a moments passats–, una situació en què ningú no havia concebut mai cap idea de prescindir del col·loquial català –mallorquí, pla o eivissenc en termes tradicionals– per a la vida diària, igual que ningú no hauria posat en dubte la superioritat de la llengua dominant ni la seva imprescindibilitat per a la cultura i el progrés. La major part de la societat illenca, amb la classe política al davant, continua altament aferrada a aquests esquemes i amb el convenciment que una cosa i l'altra –el manteniment de la llengua pròpia en la comunicació col·loquial i el rol de l'espanyol com a llengua superior imprescindible– són bones i compatibles. Qualsevol pretensió seriosa de trencar aquests esquemes i instal·lar el català en el lloc de l'espanyol només és concebuda per una minoria de la població, a vegades eficaç en les seves actuacions, però situada fora del poder i del control dels instruments forjadors d'opinió pública.

Per això, dotze anys després de la promulgació de l'Estatut d'autonomia, que proclamà el català llengua oficial i pròpia de les Illes, i quasi deu anys després de la promulgació de la Llei de normalització lingüística, les transformacions sociolingüístiques en el món laboral, comercial i publicitari, en l'esfera dels mitjans de comunicació, en el terreny judicial i en altres àmbits fonamentals són de fet inexistents, i l'espanyol continua essent l'instrument de comunicació formal pràcticament exclusiu i la llengua de treball en quasi totes les activitats. En l'àmbit de l'ensenyament, l'espanyol és idioma rotundament hegemònic (el 76,6 per cent dels escolars de les Illes reben l'ensenyament exclusivament en espanyol –exceptuant, és clar, l'assignatura de català–).

La política lingüística per part de les

administracions (autonòmica i estatal) és inexistent, i aquesta inexistència es justifica –quan es demanen justificacions– en la idea que la tasca del poder ha de ser assegurar la igualtat jurídica de les dues llengües i deixar que la societat faci amb aquestes llengües el que “lliurement” vulgui. El partit en el Govern autonòmic encapçala en aquests moments un encrestat discurs en aquest sentit, que titlla qualsevol veu discrepant de fonamentalista, autoritària i antidemòcrata, com s'ha vist en el debat sobre l'anomenada Ordre Rotger, que estableix per als centres docents llibertat total d'elecció de la llengua d'ensenyament.

En aquesta societat refractària a canviar les pautes de comportament lingüístic, amb unes classes dirigents que no entenen gaire cosa del procés sociolingüístic en curs, un poderós factor de desequilibri ha entrat en joc: l'establiment d'una massa immigratòria que es manté impassiblement unilingüe i que provoca, per la dinàmica dels matrimonis mixtos entre altres factors, un eixamplament propi i un augment espectacular de l'ús de l'espanyol com a llengua ambiental i vehicle d'interacció social neutre. El fenomen afecta greument la joventut de Palma, de tota l'illa d'Eivissa i d'algun municipi turístic, com Calvià. La diferència en la conducta lingüística entre els catalanoparlants adults i els joves és ben fàcilment observable: entre els darrers, l'adopció automàtica de l'espanyol en els cercles d'amics i en les escomeses a desconeguts o el mancig d'aquesta llengua amb una desimboltura i una naturalitat absolutes (correlatives a una degradació del català en alguns casos aborronadora) són fets establerts que podrien transformar la composició demolingüística de la societat illenca en poc temps.

Els progressos per al català, com l'adopció legal del seu nom unitari i el consegüent desplegament sociològic d'aquest, la recepció de la televisió en català del Principat i València o aquest deu per cent d'escolars que fan tot l'ensenyament en català, han estat fruit de la feina àrdua o de la pressió fetes per les minories actives i resistents. En unes Illes on no hi ha política lingüística ni voluntat política de normalitzar el català, aquestes minories conscients són, ara com ara, l'única esperança de futur.